EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 27.1.2021
COM(2021) 50 final

ROHELINE RAAMAT

ELANIKKONNA VANANEMISE KOHTA

Põlvkondadevahelise solidaarsuse ja vastutuse edendamine

1. Sissejuhatus

Vananemine mõjutab kõiki meie elu aspekte kogu elu vältel. Kuigi pandeemia paneb meid jätkuvalt proovile ning me võitleme elude ja elatusvahendite kaitsmise nimel, ei tohi unustada tähelepanuväärset asjaolu, et kunagi varem ei ole eurooplaste eluiga olnud nii pikk kui nüüd. See on suur saavutus, mida toetab ELi sotsiaalne turumajandus.

Viimasel viiel aastakümnel on nii meeste kui ka naiste eeldatav eluiga sünnil pikenenud umbes kümne aasta võrra. ELi eri piirkondade demograafiline profiil erineb suurel määral, eriti linnade ja maapiirkondade vahel. Mõnes kohas vananeb elanikkond märkimisväärselt, mõnes aga kasvab tööealine elanikkond. Euroopa ei ole sugugi ainus piirkond maailmas, kus elanikkond vananeb, kuid siin on see protsess jõudnud kõige kaugemale. Euroopas on inimeste mediaanvanus praegu 42,5 aastat[1] ehk enam kui kaks korda kõrgem kui Aafrikas. See lõhe püsib ka lähikümnenditel suurena.

See suundumus mõjutab oluliselt inimeste igapäevaelu ja kogu ühiskonda. Mõju avaldub majanduskasvule, riigi rahanduse jätkusuutlikkusele, tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele, heaolule ning sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Ühtlasi on praeguse pandeemia ebaproportsionaalselt suur mõju vanemaealistele (mida näitab haiglaravi vajavate inimeste ja surmajuhtumite arv) toonud esile, milliseid probleeme põhjustab vananemine tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonnas. Teisalt kaasnevad elanikkonna vananemisega ka uued võimalused töökohtade loomiseks ning sotsiaalse õigluse ja heaolu suurendamiseks, näiteks hõbemajanduses ja hooldussektoris.

Vananemise mõjuga seotud probleemide lahendamiseks parandavad liikmesriigid haridus- ja oskuste süsteeme, soodustavad pikema ja täisväärtuslikuma tööelu elamist ning teevad reforme sotsiaalkaitses ja pensionisüsteemides. Arvestades aga elanikkonna vananemise suundumuse ulatust ja kiirust ning seda, millist mõju see avaldab kogu ühiskonnale, on vaja uurida ka **uusi käsitlusi** ja tagada, et poliitikameetmed oleksid eesmärgipärased ajal, mil toimuvad suured muudatused, alates rohe- ja digipöördest kuni uute töövormide tekkeni ja pandeemiate ohuni.

Selle rohelise raamatu eesmärk on algatada **ulatuslik poliitiline arutelu elanikkonna vananemise teemal**, et arutada vananemisega kaasnevate probleemide ja võimaluste prognoosimise ning neile reageerimise võimalusi, võttes eelkõige arvesse ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 ja ÜRO tervena vananemise kümnendi algatust. Vananemise mõjuga tegelemine kuulub enamjaolt liikmesriikide pädevusse, kuid ELi tasand annab võimaluse teha kindlaks olulisimad küsimused ja suundumused ning toetada vananemisega seotud meetmeid riikide, piirkondade ja kohalikul tasandil. Ta võib aidata liikmesriikidel ja piirkondadel välja töötada nende vajadustele vastavad vananemispoliitika meetmed.

---

[1] Euroopa all on siin mõeldud maailmajagu. Allikas: ÜRO maailma rahvastiku väljavaadete 2019. aasta väljaanne. Eurostati veebis avaldatud andmetabeli demo_pjanind järgi oli EL 27 riikides mediaanvanus 2019. aastal 43,7 aastat.

Euroopa sotsiaalõiguste sammas[2] sisaldab mitut vananemisest mõjutatud valdkondadega otse või kaudselt seotud põhimõtet, nagu vanaduspõlve sissetulek ja pensionid, pikaajaline hooldus, tervishoid, puuetega inimeste kaasamine, sotsiaalkaitse, töö- ja eraelu tasakaal ning haridus, koolitus ja elukestev õpe. Komisjon esitab peagi tegevuskava, et toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba täielikku rakendamist.

Selles rohelises raamatus kasutatakse **elutsüklil põhinevat lähenemisviisi**, st lähtutakse sellest, et elanikkonna vananemise mõju avaldub igal pool, ning käsitletakse vananemisest nii üksikisikutele kui ka laiemale ühiskonnale tulenevaid küsimusi. Need hõlmavad kõike alates elukestvast õppest ja tervislikest eluviisidest kuni piisavate pensionide rahastamise võimalusteni või vajaduseni suurendada tootlikkust ja tagada küllaldaselt suur tööjõud, et suuta üleval pidada tervishoiusüsteemi ja vanemaealiste inimeste pikaajalist hooldust.

Elutsüklil põhinevas lähenemisviisis võetakse arvesse, et tavapärased eluetapid, st haridus ja koolitus, töölkäimine ja pensionilejäämine, ei ole enam sama rangelt piiritletud ja muutuvad paindlikumaks. Samuti võetakse arvesse asjaolu, et elanikkonna vananemise küsimusega tegelemisel tuleb saavutada õige tasakaal, kus ühelt poolt leitakse jätkusuutlikke lahendusi heaolusüsteemi jaoks ning teiselt poolt suurendatakse **põlvkondadevahelist solidaarsust ja õiglust noorte ja vanade vahel**. Eri põlvkondi seob palju omavahel seotud aspekte, mis tekitavad ühiskonnas probleeme, võimalusi ja küsimusi. Seepärast peaksid igas vanuses noored poliitikameetmete kujundamises aktiivselt kaasa lööma.

Komisjon on seadnud demograafia **ELi poliitilises tegevuskavas** tähtsale kohale. Ta avaldas 2020. aasta juunis aruande,[3] milles olid esitatud demograafiliste muutuste põhifaktid ja kirjeldatud nende muutuste tõenäolist mõju. Käesolev roheline raamat on esimene selle aruande tulemusel koostatud dokument ja sellega algatatakse arutelu ühe olulisima Euroopas aset leidva demograafilise muutuse üle. Arutelu on kaasav ning selles tuginetakse teiste demograafilisi probleeme käsitlevas arutelus aktiivselt osalevate ELi institutsioonide ja ametite tööle[4].

2. Aluse panemine

Varasest lapsepõlvest kuni noore täiskasvanueani elatud aastad mõjutavad meid kogu ülejäänud elu. Omandatud kogemused, teadmised ja harjumused kujundavad meie tulevasi väljavaateid ning tervist ja heaolu. **Pannes** juba varakult edasisele **õige aluse**, võib olla

[2] https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_et

[3] Aruanne demograafiliste muutuste mõju kohta Euroopas (COM(2020) 241 final, 17.6.2020).

[4] Nt nõukogu järeldused „Demograafilised väljakutsed – edasine tegevus“ (8668/20, 8.6.2020); nõukogu järeldused „Eakate inimõigused, osalus ja heaolu digiajastul“ (11717/2/20, 9.10.2020); Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 5. mai 2020. aasta arvamus „ELi demograafilised probleemid majandusliku ja arengualase ebavõrdsuse kontekstis“ ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 14. oktoobri 2020. aasta arvamus „Demograafilised muutused: ettepanekud nende kahjuliku mõju mõõtmiseks ja leevendamiseks ELi piirkondades“. Euroopa Parlament valmistab samuti ette raportit vana mandri vananemise ning 2020. aasta järgse vananemispoliitikaga seotud võimaluste ja probleemide kohta.

võimalik mõningaid vananemisega seotud probleeme ennetada, piirata ja kaugemale tulevikku lükata.

Vananeval ühiskonnal võivad aidata edukalt toime tulla eelkõige kaks poliitikapõhimõtet: tervena ja aktiivsena vananemine ning elukestev õpe. Mõlemad põhimõtted annavad parimaid tulemusi, kui neid rakendada alates varasest east, sest need on asjakohased kogu elutsükli jooksul. Oluline on veel märkida, et hea haridus toetab head tervist ja vastupidi.

2.1. Tervena ja aktiivsena vananemine

Tervena ja aktiivsena vananemise põhimõte tähendab, et tervislikke eluviise edendatakse kogu elu jooksul, ning hõlmab tarbimis- ja toitumisharjumusi ning kehaliselt ja sotsiaalselt aktiivset olemist. Tervena ja aktiivsena vananemine aitab vähendada rasvumise, diabeedi ja muude üha levinumate mittenakkuslike haiguste ohtu. Südame-veresoonkonna haigused ja vähktõbi on Euroopas alla 75aastaste hulgas peamised selliste surmajuhtumite põhjustajad, mida saanuks vältida[5]. Tervena ja aktiivsena vananemine avaldab positiivset mõju tööturule, tööhõivemäärale ja sotsiaalkaitsesüsteemidele ning seega ka majanduse kasvule ja tootlikkusele.

Tervena ja aktiivsena vananemise põhimõtte järgimine on isiklik valik ja igaühe enda teha, kuid eeldused selleks sõltuvad suuresti inimeste elu-, töö- ja suhtluskeskkonnast. **Avalikul poliitikal võib siin olla oluline toetav roll**. Ennetavad meetmed võivad aidata haigusi ära hoida ja avastada ning kaitsta inimesi halva tervise mõjude eest. Nad võivad aidata tagada, et tervena ja aktiivsena vananemise kasuks otsustada on lihtsam, sealhulgas ka neil, kes on haavatavas olukorras. Tervislike eluviiside edendamiseks laste ja noorte hulgas on olemas uuenduslikke võimalusi, nagu ohutu digitehnoloogia, mängud, õppeplatvormid ja äpid. Personaalmeditsiin võib aidata teha varases etapis kindlaks need, kellel võib hilisemas elus avalduda mõni konkreetne haigus.

Kuigi liikmesriigid vastutavad ise oma tervishoiupoliitika eest, saab EL liikmesriikide tegevust toetada, muu hulgas rakendades uut programmi „EL tervise heaks“, et näiteks võidelda vähktõve ja dementsuse vastu ja kaitsta vaimset tervist ning edendada tervislikku toitumist ja korrapärase kehalise tegevusega tegelemist. Selle toetuseks koostatakse Euroopa vähktõvevastase võitluse kava, milles käsitletakse haiguse kõiki aspekte alates ennetamisest kuni haigusest paranemiseni. Riigisiseste tervishoiualgatuste jälgimine ja nende kohta teabe vahetamine võib aidata vähendada liikmesriikides ja nende vahel lähenemisviiside ja tervishoiuteenuste erinevusi.

2.2. Haridus ja koolitus elukestva õppena

Elukestev õpe ehk investeerimine inimeste teadmistesse, oskustesse ja pädevustesse kogu nende elu vältel on üks elanikkonna vananemisega seotud probleemidele pakutavatest lahendustest. Pideval õppimisse investeerimisel on mitmesugune positiivne mõju: oskuste omandamine ja täiendamine aitab inimestel tööalaselt konkurentsivõimelisena püsida, edukalt töökohti vahetada ja karjääriredelil edasi liikuda, nii et nad käivad meelsamini tööl ja on tööga rohkem rahul. Kiirelt muutuvas maailmas on elukestev õpe hädavajalik, sest

---

[5] Allikas: Eurostati veebis avaldatud andmetabel: HLTH_CD_APR ning ennetatava ja välditava suremuse statistika (Preventable and treatable mortality statistics).

töökarjäärid ja haridusvõimalused muutuvad kiiresti. Pidev õppimine võib samuti aidata aeglustada dementsuse teket ja hoida ära kõrge vanusega seonduvat kognitiivsete funktsioonide nõrgenemist. Ka aitab see vanemaealistel inimestel osaleda aktiivselt ühiskonnaelus. Kodanikupädevuste arendamine on oluline, et elukestvalt demokraatias osaleda.

Elukestev õpe on kõige tulemuslikum siis, kui see algab varastes eluaastates. Esimesed eluaastad on kognitiivsete ja sotsiaalsete oskuste arendamisel otsustava tähtsusega. Tõendid näitavad, et juurdepääs kvaliteetsele **alusharidusele ja lapsehoiule** mõjutab püsivalt saavutusi koolis ja edaspidigi. Kuigi **kooliharidust ja koolis pakutavat väljaõpet** on parandatud, lahkuvad liiga paljud noored ikka veel haridussüsteemist varakult ja neil on suuri raskusi põhioskustega, nagu lugemine, loodusteadused ja matemaatika. Sama kehtib ka täiskasvanute kohta. On murettekitav, et Euroopas puuduvad igal viiendal noorel elementaarsed digioskused. Kehvade õpitulemustega õpilaste seas on liiga palju ebasoodsatest oludest pärit õpilasi. Tõendid näitavad ka seda, et valitseb oht sattuda nn madala kvalifikatsioonitaseme lõksu. See tähendab, et rohkemate oskustega inimesed kipuvad õppetegevuses osalema sagedamini kui need, kellel on vähem põhioskusi.

On palju võimalusi arendada vanemaealiste inimeste oskusi ning parandada nende valideerimist ja karjäärinõustamise kättesaadavaks tegemist. **Täiskasvanuharidus ja -koolitus** aitab suurendada tööalast konkurentsivõimet muutuvas töömaailmas, kus eelkõige rohe- ja digipöörde tõttu muutuvad vajadused oskuste järele toovad kaasa uute töökohtade loomise potentsiaali.

Kõik see on komisjoni poolt hiljuti vastu võetud Euroopa oskuste tegevuskava[6] rakendamise keskmes. Euroopa haridusruumi[7] väljatöötamisega aastaks 2025 töötatakse ühtlasi selle nimel, et luua kõigile juurdepääs kvaliteetsele haridusele, kusjuures eriti võetakse arvesse edasijõudmatuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olijaid.

2.3. Haridusele juurdepääsu territoriaalsed aspektid

Kvaliteetsele haridusele ja koolitusele juurdepääsu ei saa pidada iseenesestmõistetavaks, eriti **hõredalt asustatud piirkondades**, kus inimesed peavad õppekohtadesse minemiseks võib-olla läbima suuri vahemaid. Vähese sündimuse ja noorte mujale elama asumise tagajärjel võib maapiirkondades ja äärealadel väheneda nõudlus kooliharidusе järele.

See võib tekitada surnud ringi: lapsi võib jääda nii väheks, et kooli ülalpidamist võib olla raske põhjendada. See omakorda muudab lastega peredele sellisesse piirkonda kolimise või sinna jäämise vähem huvipakkuvaks.

Distantsõppele üleminekust COVID-19 puhangu ajel on saadud kogemusi digitehnoloogia kasutamisel hariduses ja koolituses. Samas on see üleminek jälle toonud esile maapiirkondade ebavõrdse seisu digiteenustele juurde pääsemisel. Maapiirkondades ja äärealadel on suurema tõenäosusega vaja teha investeeringuid internetiühendusse ning seal on vähema tõenäosusega olemas juurdepääs taskukohasele ja kvaliteetsele lairibaühendusele ning selle kasutamiseks vajalikud seadmed ja oskused. Nii mõnegi lapse jaoks tähendas see

[6] COM(2020) 274 final, 1.7.2020.
[7] COM(2020) 625 final, 30.9.2020.

õppetöö katkemist pandeemia ajal, mis suurendas veelgi ebavõrdsust võrreldes paremini varustatud piirkondade eakaaslastega. Uute lähenemisviisidega saab kombineerida kontaktõpet kvaliteetse digiõppega, et parandada juurdepääsu haridusele ja koolitusele nii linna- kui ka maapiirkondades. Digiõppe tegevuskva[8] sisaldab terviklikku lähenemisviisi digiõppele ja -haridusele ELi tasandil.

1. *Kuidas saaks edendada tervena ja aktiivsena vananemise meetmeid kõigi hulgas varasest elueast peale ja kogu elu jooksul? Kuidas saaks lapsi ja noori võimalikuks pikemaks oodatavaks elueaks paremini ette valmistada? Millist tuge saaks EL liikmesriikidele pakkuda?*
2. *Millised on kõige olulisemad takistused elukestvale õppele kogu elutsükli jooksul? Millises eluetapis esinevate takistuste kõrvaldamisest oleks kõige rohkem kasu? Kuidas tuleks seda küsimust lahendada maapiirkondades ja äärealadel?*

3. Kuidas inimeste tööelu võimalikult hästi ära kasutada?

ELi tööealine elanikkond on viimasel kümnel aastal kahanenud ja kahaneb prognooside kohaselt edasigi[9]. Kuna elanike koguarv püsib sama, suureneb tööjõupuuduse oht. See omakorda raskendab tootmise ja teenusteosutamise jätkamist ning mõjutab lõppkokkuvõttes meie jõukust ja heaolu. **Tööealise elanikkonna kahanemise** tasakaalustamiseks peaksid EL ja selle liikmesriigid edendama poliitikat, millega tuuakse tööturule rohkem inimesi, võimaldatakse pikemat tööiga ja suurendatakse tootlikkust. Samuti saaks ära kasutada vähem arenenud piirkondade (st piirkonnad, mille SKP elaniku kohta on alla 75 % ELi keskmisest) potentsiaali, tehes asjakohaseid investeeringuid, et toetada piirkondades ühtlustamist.

3.1. Rohkemate inimeste tööturule toomine

Suur tööturul osalemine ja pikem tööiga võib aidata leevendada ühiskonna vananemise ja tööealise elanikkonna kahanemise probleemi[10]. Diskrimineerimine töökohal või töö otsimisel on siiski laialt levinud ja võib teatavatele rühmadele rohkem osaks saada. Kui kanda hoolt selle eest, et rassilise või etnilise vähemuse taustaga inimesed saavad oma potentsiaali igati ära kasutada, on oodata paremaid sotsiaalseid ja majanduslikke tulemusi kõigi jaoks. Siinkohal on väga tähtis jätkata tööd võrdõiguslikkuse liidu ülesehitamiseks ja kehtivate õigusaktide täielikuks rakendamiseks.

ELis on **naiste** (vanuses 20–64) tööhõive määr endiselt meeste omast 11,7 protsendipunkti madalam ja rohkem naisi kui mehi töötab osalise tööajaga, kuigi rohkematel naistel kui meestel on akadeemiline kraad[11].

Meetmed, millega edendatakse naiste ja meeste võrdset tegelemist nii tasustatud tööga kui ka tasustamata koduste töödega, võivad aidata suurendada naiste tööhõivet, muu hulgas seeläbi,

[8] COM(2020) 624 final, 30.9.2020.
[9] Allikas: Eurostati veebis avaldatud tabelid demo_pjan ja proj_19np.
[10] Teadusuuringute Ühiskeskus (JRC), *ELi demograafilised stsenaariumid – ränne, elanikkond ja haridus*, 2019.
[11] Allikas: Eurostati veebis avaldatud tabel lfsi_emp_a.

et aidatakse inimestel üldse ja peredel paremini ühitada töö- ja eraelu. Meetmed **soolise võrdõiguslikkuse** parandamiseks tööturul ja soolise ebavõrdsuse kõrvaldamiseks võivad aidata suurendada meeste osalemist majapidamistöödes ja perekondlike hoolduskohustuste täitmises, kui nendega koos võetakse struktuurimeetmeid maksu- ja sotsiaalhoolekandesüsteemi reformimiseks. Euroopa soolise võrdõiguslikkuse strateegias aastateks 2020–2025[12] on juba esitatud mitu selles valdkonnas võetavat põhimeedet.

Hiljutiste andmete[13] kohaselt on 5,4 % naistest (ja 2,2 % meestest) vanuses 18–64 vähendanud oma tööaega või võtnud ennast vähemalt kuuks ajaks töölt vabaks, et hooldada haiget ja/või eakamat puudega sugulast. Paremad kvaliteetse lapsehoiu ja ametliku pikaajalise hoolduse võimalused ning parem tugi mitteametlikele hooldajatele ei aitaks mitte üksnes rahuldada eakamate inimeste kasvavaid vajadusi, vaid võimaldaks ka rohkematel töötajatel – eelkõige naistel – tööturule siirduda ja seal püsida.

Rändajataustaga inimesi saaks paremini lõimida, võimaldades neil teha nende kvalifikatsioonile ja oskustele vastavat tööd. See aitaks suurendada sotsiaalset ühtekuuluvust ja majanduskasvu ning vähendada ebavõrdsust.

Seaduslik ränne aitab kõrvaldada oskuste nappust ja seega täita tööturul olevaid vajadusi. Kõrgelt haritud rändajad teevad keskmisest tõenäolisemalt tööd, milleks nad on ülekvalifitseeritud. Eriti raske on ära kasutada rändajatest naiste potentsiaali, sest seda takistavad struktuursed tõkked, nagu juurdepääs kvaliteetsetele ja taskukohastele lapsehoiuteenustele. Komisjon avaldas 2020. aasta novembris uue integratsiooni ja kaasamise tegevuskava aastateks 2021–2027,[14] milles võetakse arvesse rändajate olukorra erinevust ning toetatakse liikmesriike ja muid asjaomaseid sidusrühmi sobivate lahenduste leidmisel nende integratsiooni- ja kaasamispoliitikas. Uue rände- ja varjupaigaleppe[15] järelmeetmena viis komisjon hiljuti lõpule avaliku konsultatsiooni ELi seadusliku rände tuleviku üle ning pakub välja mitu meedet, sealhulgas võimekuse ja oskuste pakett, mis sisaldab eri võimalusi ELi talendireservi loomiseks.

Tööjõupuudust saab vähendada ka **puuetega inimeste** tööhõive suurendamisega, mis nõuab mõistlike abinõude võtmist ja juurdepääsetavat töökeskkonda.

Hoolimata **vanemaealiste töötajate** tööhõive määra hiljutisest tõusust ELis on see endiselt keskmisest tööhõivemäärast madalam. 2019. aastal töötas 55–64aastastest vaid 59,1 %, samas kui 20–64aastaste hulgas oli see näitaja 73,1 %[16]. Pärast 50. eluaastat suureneb pikaajalise töötuse oht[17]. Paljud vanemaealised töötajad seisavad silmitsi raskustega, kui on vaja otsida tööd, leida koolitusvõimalusi, vahetada tööd või saada vanusele vastavaid tööülesandeid. Vanemaealiste inimeste osalemist tööturul saaks paremini soodustada, näiteks pakkudes tööandjatele rahalisi stiimuleid vanemaealiste töötajate töölevõtmiseks.

[12] COM(2020) 152 final, 5.3.2020.
[13] Tööjõu-uuring: *piiratud teovõimega sugulaste eest hoolitsemine*.
[14] COM(2020) 758 final, 24.11.2020.
[15] COM(2020) 609 final, 23.9.2020.
[16] Allikas: Eurostati veebis avaldatud tabel lfsi_emp_a.
[17] Allikas: lfsa_upgan.

Mõnes sektoris, näiteks põllumajanduses, töötavad inimesed kõrge eani, kas siis soovist seda teha või elutingimuste tõttu või põhjusel, et ettevõtet pole kellelegi edasi anda või on pension liiga väike. Füüsilised aspektid, mis võivad hõlmata ergonoomilisi tingimusi või juurdepääsetavust, ja paindlikud töötingimused võimaldaksid vanemaealistel töötajatel soovi korral pensionile jäämist edasi lükata. Tööõnnetused ja kutsehaigused on seda ohtlikumad, mida vanemaks inimesed jäävad. **Head töötingimused**, sealhulgas hea töötervishoid ja suur tööohutus, aitavad kaitsta igas vanuses töötajate tervist ning seega suurendada heaolu ja vähendada ennetähtaegselt pensionile jäämist. Digitehnoloogia abil võib toetada töötajaid ning paremini kohandada töökeskkonda, kasutades IKT-põhiseid personaliseeritud süsteeme, kantavaid seadmeid ja tervisealaseid mobiilrakendusi.

Eakate ettevõtlus võib aidata pikendada tööiga, vähendada vanemaealiste tööpuudust ja suurendada nende sotsiaalset kaasatust ning edendada innovatsiooni idufirmade kaudu. Samuti võib see soodustada põlvkondadevahelist õppimist ja tagada teadmiste edasiandmise. Kui suurendada teadlikkust sellest, et ettevõtlusega võib alustada ka hilisemas eas, võib see aidata üle saada ealisest diskrimineerimisest kui potentsiaalsest ettevõtjana tegutsemise takistusest. Avaliku poliitikaga saab toetada vanemaealisi ettevõtjad, kõrvaldades maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemidest ettevõtlust pärssivad tegurid, pakkudes sihipärast nõu ning tagades juurdepääsu rahastamisele.

3.2. Tootlikkus, innovatsioon ja ärivõimalused

Tootlikkuse kasv on viimastel aastakümnetel aeglustunud kõigis arenenud majandusega riikides. Tööealise elanikkonna kahanemist arvestades on **suurem tootlikkus** väga tähtis, et toetada ELis kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning kõrgemat elatustaset. Rohe- ja digipööre loob võimaluse tootlikkus taas kasvama panna, edendades **innovatsiooni** uute tehnoloogialahenduste ja ärimudelite näol. Innovatsioon võib samuti aidata suurendada ressursitõhusust ning tööjõudu säästvad tehnoloogialahendused aidata leevendada tööealise elanikkonna kahanemisega seotud probleeme.

Innovatsiooni soodustamiseks ja uute tehnoloogialahenduste kasutuselevõtu edendamiseks on eriti oluline **investeerida** piisavalt ja tõhusalt **teadus- ja arendustegevusse ning immateriaalsesse varasse üldiselt**. Tootlikkust ja innovatsiooni aitab toetada ka tõhus avalik haldus ja kohtusüsteem, toetav ettevõtluskeskkond, mõjus konkurentsipoliitika ning õiglane, läbipaistev ja tõhus toetuste- ja maksusüsteem, mis on kooskõlas pikaajaliste sotsiaalse ja keskkondliku jätkusuutlikkuse eesmärkidega.

Üks võimalusterohke valdkond ELis on **hõbemajandus**. Selle mõiste all mõeldakse üldist muutust nõudluses selliste toodete järele, mis vastavad vanemaealiste inimeste konkreetsetele vajadustele ja eelistustele. Prognooside järgi kasvab hõbemajanduse maht umbes 5 % aastas 3,7 triljonilt eurolt 2015. aastal 5,7 triljonil euroni 2025. aastal[18].

Tänu hõbemajandusele võib tekkida uusi **töövõimalusi** sellistes sektorites nagu turism, iseseisvat elu toetavad arukad kodud, tugitehnoloogia, ligipääsetavad tooted ja teenused, teenindusrobootika, heaolu, kosmeetika ja moetööstus, ohutus, kultuur, isiklik ja

[18] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/silver-economy-study-how-stimulate-economy-hundreds-millions-euros-year

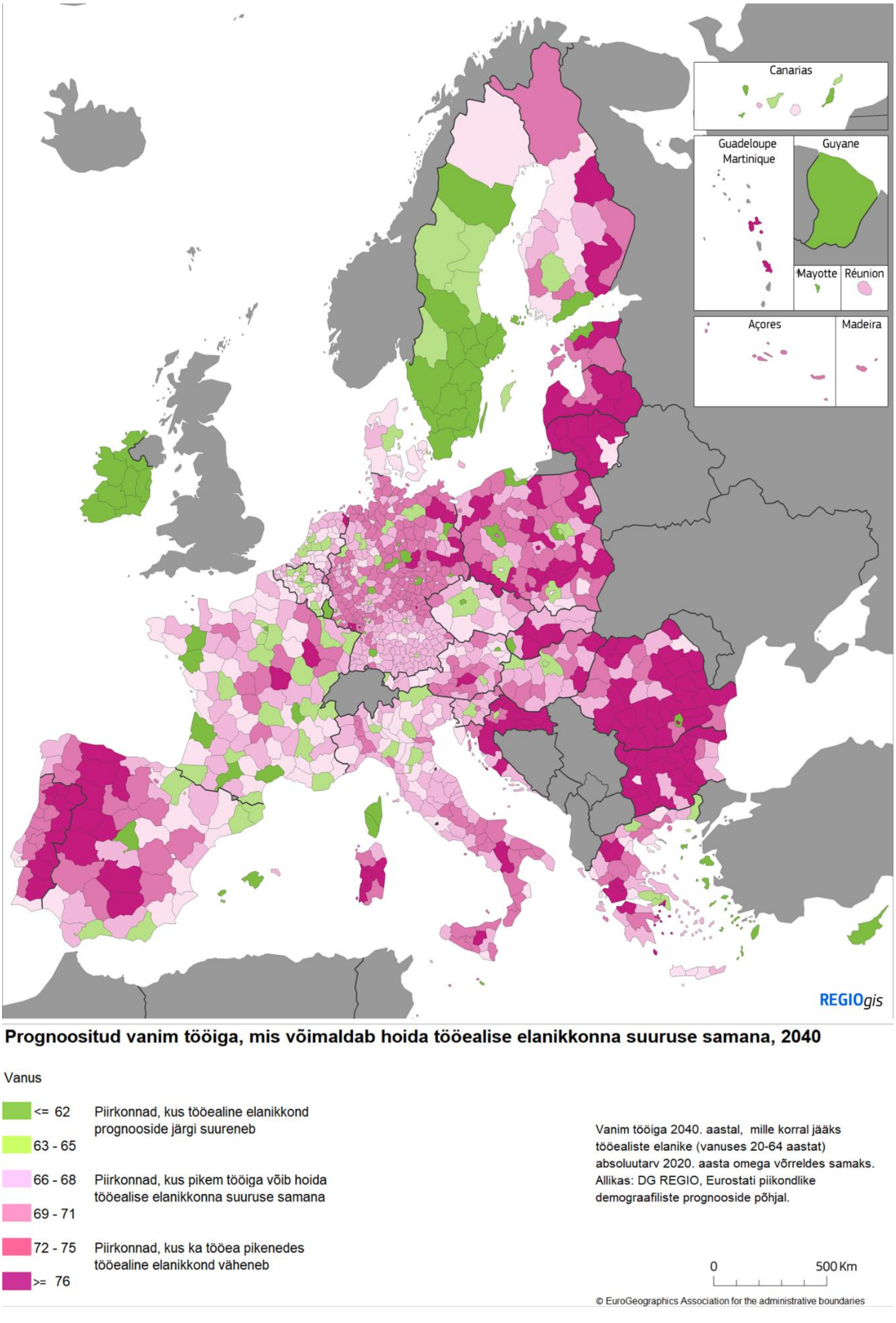
automatiseeritud liikuvus ning pangandus. **Teadus- ja meditsiiniinnovatsioon** toob kaasa võimalusi tehnoloogiaarendajatele ning kõrge kvalifikatsiooniga tervishoiutöötajatele ja hooldajatele ning aitab ühtlasi teha vananeva ühiskonna probleemiga toimetulekuks vajalikke läbimurdeid.

Kaugmeditsiin, nutitelefoni rakendused ja biosensorid, mis võimaldavad kaugdiagnoosimist ja tervise kaugseiret, võivad parandada patsientide ravitulemusi. Uued tugitehnoloogialahendused võivad suurendada puuetega vanemaealiste inimeste iseseisvust, sõltumatust ja osalemist. **Tervena ja aktiivsena vananemist toetavate toodete ja teenuste** arenenud turg võib muuta tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandesüsteemid tõhusamaks ning seega võib-olla ka jätkusuutlikumaks.

3.3. Tööhõive ja tootlikkus territoriaalsest vaatevinklist

Allpool toodud kaardilt on näha, kui palju peab tööelu pikenema, et teha tasa elanikkonna vananemist ELi piirkondades. Prognooside järgi on vaid igast viiest ELi piirkonnast ühes oodata 2020.–2040. aastal tööealise elanikkonna kasvu. Neis piirkondades asuvad sageli pealinn, muu suur linn ja/või nende eeslinnad. Neis vähestes suureneva tööealise elanikkonnaga piirkondades tegutsevatel ettevõtjatel on lihtsam vabu töökohti täita ja ettevõtet laiendada. Kahaneva tööealise elanikkonnaga piirkondade ettevõtjad seisavad aga suurema tõenäosusega silmitsi tööjõupuudusega, kui tööjõu liikuvus ei suurene. Seetõttu peavad nad rohkem investeerima tööjõudu säästvasse tehnoloogiasse ja innovatsiooni vaid selleks, et toota sama palju kaupu ja pakkuda sama palju teenuseid.

Kaart 1. Prognoositud vanim tööiga, mis hoiab tööealise elanikkonna suuruse muutumatuna, 2040

Prognoositud vanim tööiga, mis võimaldab hoida tööealise elanikkonna suuruse samana, 2040

Lähemalt võiks uurida **vähem arenenud piirkondade, sh maapiirkondade potentsiaali**, et näiteks kasutada ära hõbemajanduses tekkivaid võimalusi. Selliste piirkondade toetamisel on oluline roll ütekuuluvuspoliitikal. Euroopa maapiirkonnad on väga erinevad. Mõned on

majanduslikult ja sotsiaalselt edukad ning teised majanduslikus ja/või sotsiaalses languses. Maapiirkondade elukvaliteeti peetakse sageli linnade omast paremaks. Looduse lähedus, puhas õhk, kogukonnatunne ja odavam eluase ahvatlevad linnainimesi. Kui maapiirkondades tagada piisav põhitaristu ning piisavad transpordivõimalused ja majandustegevuse tingimused, võivad need piirkonnad olla ligitõmbavad nii tööealistele kui ka vanematele inimestele.

Ka **digitaalne ühendatus** võib aidata äärepoolseimates piirkondades pääseda ligi kvaliteetsetele hariduse saamise ja töövõimalustele, nagu on näidanud ka COVID-19 kriis. See kriis on samuti näidanud, kuidas kaugtöö võib teatavate elukutsete puhul aidata vältida pendelrännet tööle koos selle tagajärgedega õhusaaste tekkele ja ajakasutusele.

Taristu, nagu transport ja koolid, ühendatus ja eluasemevõimalused, postivõrgud ja tervishoid, ning **teenused**, nagu haridus- ja koolitus- ning tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse teenused, võivad suurendada arenguvõimalusi, kui need on kohandatud kohalike vajadustega.

3. *Milliseid uuenduslikke poliitikameetmeid tuleks lähemalt kaaluda, et parandada eelkõige vanemaealiste töötajate osalemist tööturul?*
4. *Kas ELi tasandil oleks vaja võtta lisameetmeid, et toetada eakate ettevõtlust? Mis liiki toetust on ELi tasandil vaja ja kuidas me saaksime ära kasutada edukaks osutunud sotsiaalse innovatsiooni näiteid mentorlussuhetest noorte ja vanemaealiste ettevõtjate vahel?*
5. *Kuidas saaks ELi poliitikameetmete abil aidata vähem arenenud piirkondadel ja maapiirkondadel toime tulla vananemise ja rahvastikukaoga? Kuidas saaksid rahvastikukao ja vananemisega seotud probleemidest mõjutatud piirkonnad ELis hõbemajandust paremini ära kasutada?*

4. Uued võimalused ja väljakutsed pensionile jäämisel

Euroopas ei ole kunagi varem elanud nii paljud inimesed nii pikka ja tervislikku elu. Rohkem inimesi kui kunagi varem elavad kauem aktiivset elu, pikendavad oma töökarjääri ja osalevad pärast pensionile jäämist sotsiaalses tegevuses. Tänu tervislikumatele eluviisidele ja meditsiinilistele edusammudele (haiguste parem ennetamine, diagnoosimine ja ravimine) on enamik pensionäre hea tervise juures ning vabad valima, kuidas oma aega veeta[19]. See uus reaalsus muudab meie arusaama vananemisest ning näitab, millise olulise panuse annavad vanemaealised ühiskonda ja majandusse põlvkondadevahelise õppimise ja ühtekuuluvuse kaudu.

Samal ajal tekitab pensioniaeg väljakutseid nii inimestele endile kui ka neid toetavatele sotsiaalkaitsesüsteemidele. Et tagada piisavad, taskukohased ja jätkustuutlikud pensionisüsteemid, tuleb kriitiliselt hinnata, kui sobivad on praegused pensionisüsteemid kiiresti vananeva elanikkonnaga toimetulekuks.

[19] Allikas: Eurostati 2020. aasta väljaanne *Ageing Europe* (Vananev Euroopa).

4.1. Aktiivsena püsimine

Vabatahtlik tegevus võib aidata edendada põlvkondadevahelist solidaarsust ja koostööd ning luua väärtust ja mõjuda hästi nii noorte kui ka vanade teadmistele, kogemustele ja enesehinnangule. Ühtlasi on vabatahtlikul tegevusel oluline majanduslik väärtus. Andmed näitavad, et umbes viiendik 65–74aastastest osaleb ametlikus vabatahtlikus tegevuses ning sellises tegevuses osalevad ka üle 75aastased, kui nende tervis seda võimaldab[20]. COVID-19 pandeemia ajal on pensionärid aidanud kogukonda, naastes tööle meditsiini- või õendustöötajatena või tegutsedes vabatahtlikuna, et aidata teisi nende igapäevaelus.

Paljud, eriti vanemaealised naised, on **tasustamata hooldajad** peamiselt oma perekonnas (hoolitsedes oma vanemate, partneri, laste või lapselapse eest) ning aitavad seega parimas tööeas oleval põlvkonnal tasakaalustada töö- ja perekonnaelu.

Põlvkondadevaheline õpe, sh mentorlus ja kogemuste vahetamine, võimaldab noortel ja vanadel jagada teadmisi ja pädevusi. Põlvkondadevaheline õpe toimub sageli mitteformaalselt kogukonnas, raamatukogude ja muuseumide, kultuuri-, spordi- või muude ühenduste, usuasutuste vms kaudu.

Aktiivsena vananemist toetab ka aktiivne **liikuvus**. Jalutamine ja jalgrattasõit on populaarsed paljudes liikmesriikides, sealhulgas üle 65aastaste hulgas. Uued elektrilised liikumisvahendid, peamiselt elektrijalgrattad, aitavad juba praegu paindlikul viisil täita vanemate inimeste liikuvusvajadusi ning võimaldavad neil kasutada aktiivset transpordiliiki, vähendades ühtlasi oma transpordiheidet.

4.2. Vanemaealiste vaesus

Enamikule inimestele tähendab pensionile jäämine sissetuleku vähenemist ja mõnele ka **vanemaealisena vaesusse** jäämise ohtu. Vanemaks jäädes seisavad inimesed silmitsi suurenevate rahaliste riskidega, mis on seotud näiteks vajadusega tervishoiuteenuste ja eelkõige pikaajalise hoolduse järele.

Pension on enamike pensionäride peamine sissetulekuallikas. Tagamaks, et pension on pikemat oodatavat eluiga arvestades ka edaspidi piisav, peavad inimesed tulevikus kauem töötama. Sellest hoolimata ähvardab vanemaealiste vaesuse, sh energiaostuvõimetuse oht mõnda rohkem. See kehtib eriti nende kohta, kes on teeninud madalat sissetulekut, võtnud ette karjäärikatkestusi või töötanud vähest kaitset tagavatel töökohtadel või ametites, näiteks olnud ebatüüpilises töösuhtes töötajad või tegutsenud füüsilisest isikust ettevõtjana.

Teatud rühmade puhul on see oht jätkuvalt suurem. **Naiste** palk kipub olema väiksem, nende tööstaaž võib olla lühem ja katkendlikum, sageli töötavad nad osalise tööajaga ja täidavad tasustamata hoolduskohustusi. ELis on naiste pension meeste omast keskmiselt 29,5 % väiksem[21]. 2019. aastal oli vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus 37 % kolmandatest riikidest saabunud **rändajatest** (ELi siseselt liikujate puhul oli see näitaja 22 %[22]). Lähiaastatel võib

[20] Vt Eurostati veebis avaldatud tabel ilc_scp19.
[21] Allikas: Eurostati veebis avaldatud tabel ilc_pnp13.
[22] Allikas: Eurostati veebis avaldatud tabel ilc_peps05.

kolmandatest riikidest saabunuid ohustada rohkem ka vanemaealiste vaesus, sest nad on ELis vähem töötanud.

Puudega vanemaealised võivad sattuda vastamisi eriliste probleemidega. Tööealistel isikutel, kellel tekib puue, on sageli õigus saada tööturuga seotud toetusi, mis hüvitab nende puhul sissetuleku kaotuse ja lisakulud. Ehkki need toetused on paljudel juhtudel ebapiisavad, ei ole inimestel pensionile jäämise järel tekkinud puude puhul tihtipeale üldse õigust neid saada.

1. tekstikast. Vanemaealiste sõltumatus, osalemine ja õigused

Euroopa sotsiaalõiguste sammas on teeviit kõigile, olenemata vanusest, paremate töö- ja elutingimuste loomiseks ning peamiste sotsiaalõiguste tagamiseks. Sambas on esitatud ka mitu põhimõtet, mille keskmes on vananemisega seotud probleemid.

Vanemaealised on sageli haavatavas olukorras. Paljud neist, näiteks halva tervise või puudega inimesed[23], rahvus- või usuvähemuste hulka kuuluvad inimesed või lesbid, geid, biseksuaalid, trans- ja intersoolised ning *queer*-inimesed on haavatavad mitmeti. Mõni neist vajab abi otseselt iseenda või oma vara kaitsmisel, näiteks rahaliste vahendite eest hoolitsemisel või ravi korraldamisel. Seda on rõhutatud ka hiljuti avaldatud uues tarbijakaitse tegevuskavas[24]. Haavatavaid vanemaealisi võib ohustada ka väärkohtlemine, näiteks hooletusse jätmine või füüsiline või vaimne vägivald. Haavatavatele vanemaealistele pandeemia ajal osaks saanud rängad katsumused toovad esile, kui tähtis on kaitsta nende sõltumatust ning tervist ja elutingimusi.

Kaupadele ja teenustele, sh avalikele teenustele juurdepääs ning poliitilises, ühiskondlikus ja kultuurielus osalemine nõuab üha enam digioskusi. Tehnoloogia areng võib võimendada vanemaealiste haavatavust, näiteks kui digivahendid on neile võõramad või keerukamad või nende digitehnoloogiale juurdepääs piiratum. Nad võivad olla petturitele kergem saak ja petturlike kaubandusvõtete poolt kergemini tabatavad, nagu oli näha pandeemia ja liikumispiirangute ajal. Ka välismaal elavad või välismaal varasid omavad vanemaealised võivad olla eriti haavatavad, kui nad ei oska võõrkeeli ega tunne haldus- ja õigussüsteeme, ning seega võib piiriülestes olukordades vaja minna vastavasisulisi kaitsemeetmeid.

Vanemaealiste arvu kasv ELis tekitab konkreetseid turvalisuse ja ohutuse probleeme, sest organiseeritud kurjategijad võivad valida sellised inimesed sihtrühmaks näiteks neile koju helistades või neid tänaval tülitades, samuti võivad vanemaealised langeda sissemurdmise, taskuvarguse või muude pettuste ja kuritegude ohvriks.

Et vanemaealised saaksid võimalikult täieulatuslikult oma õigusi kasutada, iseseisvalt elada ja ühiskonnaelus osaleda, peaksid kõigi tasandite poliitikakujundajad selliste haavatavate olukordadega arvestama ning vajaduse korral nende suhtes konkreetseid meetmeid võtma.

[23] Et kaitsta puuetega inimeste õigusi ja väärikust, on EL ühinenud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga.

[24] COM(2020) 696 final, 13.11.2020.

4.3. *Piisavad, õiglased ja kestlikud pensionisüsteemid*

Nõukogu ja komisjoni ühiselt avaldatud aruannetes pensionide piisavuse kohta[25] on korduvalt rõhutatud probleemi, kuidas säilitada **vananevas ühiskonnas** piisavaid, õiglasi ja kestlikke **pensione**, ning seda, et inimesed peaksid koguma lisasääste. Kui aga edasisi reforme ei tehta, peavad olukorras, kus pensionäride arv kasvab ja tööealine elanikkond väheneb ning kus tuleb tagada riigi rahanduse jätkusuutlikkus, tõenäoliselt sissemaksete määrad tõusma ja pensionide asendusmäärad alanema. Nooremate põlvkondade koormus võib kahekordistuda ja olukord võib seega põlvkondadevahelise õigluse osas küsimusi tekitada.

Peamine lahendus siin on tööelu pikendamine. Eurostati uusima rahvastikuprognoosi kohaselt jääks vanadussõltuvusmäär[26] ELis 2040. aastal 2020. aastaga samale tasemele üksnes siis, kui tööiga pikendataks 70. eluaastani. Liikmesriikide vahel on siiski märkimisväärsed erinevused, mis näitab, et probleemid varieeruvad Euroopa piires. Selleks et hoida riigis vanadussõltuvusmäär 2040. aastal 2020. aasta omaga samal tasemel, tuleks Maltal, Ungaris ja Rootsis prognooside kohaselt pikendada inimeste tööelu vaid 68. eluaastani, samas kui Leedus ja Luksemburgis tuleks seda pikendada 72. eluaastani. Juba 2019. aastal erines vanadussõltuvusmäär oluliselt, ulatudes 22st Luksemburgis 39ni Itaalias ja 38ni Soomes[27].

Pensionisüsteemid võiksid toetada pikemat tööelu, kui kohandada automaatselt pensioniiga või karjäärinõudeid, aastakoefitsienti või hüvitisi nii, et need kajastaksid kõrgemat oodatavat eluiga. Kui **ennetähtaegselt pensionile jäämine** oleks võimalik vaid objektiivselt põhjendatud juhtudel, kui inimestel oleks üldiselt õigus pärast pensioniikka jõudmist edasi töötada ja kui kehtiksid paindlikud pensioniskeemid, saaks muuta pensionisüsteemid nii piisavaks kui ka kestlikuks.

Pensionisüsteemide ajakohastamise reformides tuleb hoolikalt kaaluda pensionide **ümberjagamise** ja pensionisüsteemide **õigluse loogikat**. Arvesse tuleks võtta selliseid tegureid nagu tulevaste põlvkondade suurenev demograafiline koormus, varakult tööturule sisenevate töötajate õiglane kohtlemine, ümberjaotamissuutlikkus sissetulekurühmade lõikes, perekondlikel põhjustel tehtud karjäärikatkestuste kaitse ja sooduspensioniskeemide järkjärguline kaotamine.

Vanas eas inimväärset elatustaset võimaldavad pensionid tuleks tagada neile, kel ei ole tulevikus võimalik kauem töötada. Selleni võiks jõuda näiteks pensioniosakute, miinimumpensionide, elukohapõhiste pensionide ja ainult või teiste hulgas ka vanemaealistele mõeldud sotsiaalabi kaudu.

Kui tagada, et pensionisüsteemid hõlmavad eri liiki majandustegevust, näiteks kui pensionidele **juurdepääsu laiendatakse** eri liiki töötajatele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele, saaks kindlustada nende süsteemide piisavuse ja nende põhinemise sissemaksetel ning see vähendaks ka ebavõrdsust tööturul. Kuna majanduse ja töömaailma muutused võivad hakata

[25] Nõukogu ja komisjon avaldavad koos iga kolme aasta järel rahvastiku vananemist käsitleva aruande ja pensionide piisavust käsitleva aruande (järgmised aruanded avaldatakse 2021. aastal).

[26] Siin kasutatav vanadussõltuvusmäär on 65aastaste ja vanemate ning 20–64aastaste isikute arvu suhe. See väärtus on väljendatud suhtarvuna 100 tööealise (15–64) isiku kohta.

[27] Allikas: Eurostati veebis avaldatud tabel proj_19np ning komisjoni regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi arvutused, vt täpsem teave.

sissemakseid mõjutama, võib liikmesriikidel tekkida vajadus veelkord kaaluda, kuidas nad oma sotsiaalkaitsesüsteeme rahastavad.

Kodanikke tuleb teavitada nende pensioniõiguse staatusest. Kohustuslikke pensioniskeeme täiendavad kvaliteetsed, turvalised ja kulutõhusad **lisapensionid**, sealhulgas üleeuroopaline personaalne pension (PEPP),[28] võivad pakkuda pensionisäästudele lisa. Meetmetes, millega lihtsustakse ja soodustatakse lisapensioniskeemides osalemist, tuleks kaaluda nende meetmete eelarvekulu ja jaotavat mõju ning püüda saavutada tasakaal ühest küljest laia ja kaasava pensioniga kaetuse ja turu volatiilsuse mõju vastu kindlustatuse ning teisest küljest kulutõhususe vahel.

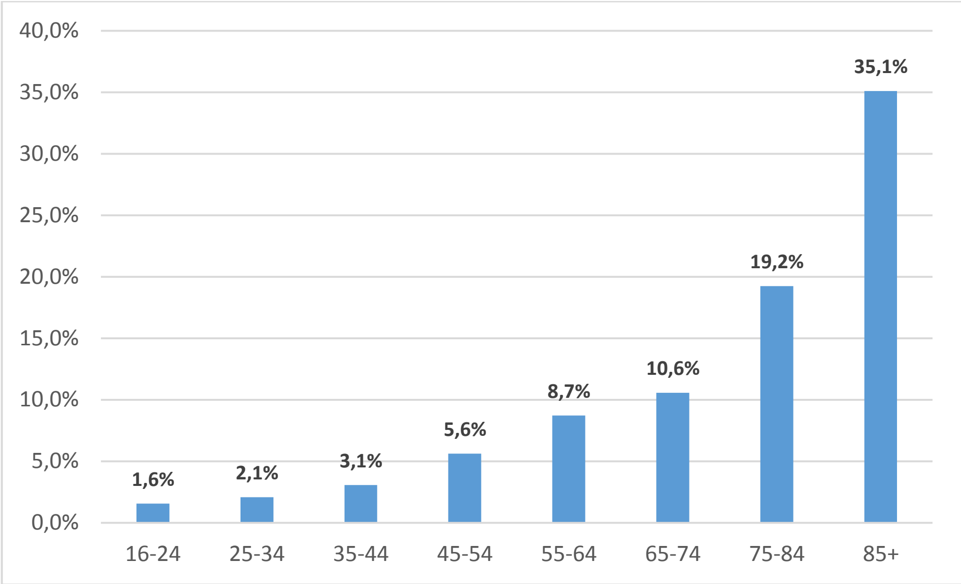
6. *Kuidas saaks paremini toetada vanemaealiste vabatahtlikku tegevust ja põlvkondadevahelist õppimist, et edendada teadmiste jagamist ning kodanikuaktiivsust, muu hulgas piiriüleselt? Milline roll võiks olla digiplatvormil või muudel ELi tasandi algatustel ja kellele tuleks sellised algatused suunata? Kuidas saaks vanemaealistega koos ja nende heaks toimuvat noorte vabatahtlikku tegevust siduda põlvkondadeüleste algatustega?*
7. *Millised teenuseid oleks vaja luua või kuidas tuleks teenuseid täiustada ning milline peaks olema toetav keskkond, et tagada vanemaealiste iseseisvus, sõltumatus ja õigused ning võimaldada neil ühiskonnas osaleda?*
8. *Kuidas saab EL toetada haavatavaid vanemaealisi, kes ei suuda kaitsta oma finants- ja isiklikke huve, eelkõige piiriülestes olukordades?*
9. *Kuidas saab EL toetada liikmesriikide jõupingutusi tagamaks, et sotsiaalkaitsesüsteemid oleksid põlvkondade, sugude ning vanuse- ja sissetulekurühmade vahel õiglasemalt jaotunud ning oleksid samas kooskõlas eelarvega?*
10. *Kuidas vähendada ja vältida vaesuse ohtu vanemas eas?*
11. *Kuidas saame tagada piisava pensioni neile (peamiselt naistele), kes veedavad suure osa oma tööelust tasustamata tööd tehes (täites sageli hoolduskohustusi)?*
12. *Milline võiks olla lisapensionide roll piisava pensionisissetuleku tagamisel? Kuidas saaks need kasutusele võtta kogu ELis ja milline võiks siin olla ELi roll?*

5. Vananeva elanikkonna kasvavate vajaduste rahuldamine

Hoolimata eeldatavate tervena elatud eluaastate pikenemisest suureneb vanuse kasvades haigeks jäämise või puude saamise tõenäosus. Pikapeale muutuvad paljud vanemaealised nõrgaks ja sõltuvad **pikaajalisest hooldusest**.

[28] PEPP on vabatahtlik personaalne pensioniskeem, mis peaks kasutusele võetama 2022. aastal. See on uus üleeuroopaline pensionikogumistoode. Vt komisjoni 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1238.

Joonis 1. Vanusega suureneb ELis sõltuvusmäär[29], 2015–2019

Allikas: komisjoni majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadi arvutused: Eurostati veebis avaldatud andmetabel hlth_silc_06.

Tervise edendamine ja haiguste ennetamine tervislike eluviiside, töötervishoiu ja tööohutuse ning aktiivse ühiskondliku elu kaudu võib aidata neid probleeme vähendada või edasi lükata. Toetavad poliitikameetmed, näiteks linnade uuendamine, maapiirkondade elavdamine ning hoonete ja transpordi juurdepääsetavamaks muutmine, võib aidata muuta elu lihtsamaks, eelkõige piiratud liikumisvõimega inimeste jaoks.

Selliste meetmetega saab küll leevenda üldist probleemi, kuid vananemine ja pikaealisus toovad vältimatult kaasa tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse teenuste üldise nõudluse struktuurse kasvu[30]. Olukord on eriti terav mõnedes äärepoolsemates piirkondades või maapiirkondades, kus sageli esineb probleeme osutatavate sotsiaalteenuste kvaliteedi ja ulatusega.

See, kuidas ühiskonnad vananemiseks valmistuvad, peab ulatuma majandusküsimustest ning kvaliteetsetest ja taskukohastest teenustest kaugemale. Tuleb mõelda sellele, kuidas eri põlvkonnad koos elavad. Üks murekoht on **üksinduse ja sotsiaalse eraldatuse** ohu suurenemine nii nooremate kui ka eakamate hulgas, nagu paljud kasvõi COVID-19 pandeemia ajal on kogenud. Kuigi see on vähem nähtav, mõjutab see ka päriselt meie majandus-, sotsiaal- ja tervishoiusüsteeme ning väärib poliitikakujundajate tähelepanu.

---

29 Märkus: sõltuvusmäär on viie aasta keskmine iga-aastasest tavategevuse pikaajalisest ja raskest piiratusest terviseprobleemi tõttu (iga-aastane piiratus inimese enda hinnangul).

30 Euroopa sotsiaalõiguste samba kohaselt on igaühel õigus õigeaegsele juurdepääsule taskukohastele, ennetavatele ja kvaliteetsetele raviteenustele (samba 16. põhimõte) ning kvaliteetsele ja taskukohasele pikaajalise hoolduse teenusele, kaasa arvatud kodus osutatavatele ja kogukonnapõhistele teenustele (samba 18. põhimõte).

5.1. Vananeva elanikkonna tervise ja pikaajalise hooldusega seotud vajadustega arvestamine

Demograafiliste muutuste tulemusena suureneb selliste vanemaealiste patsientide arv, kes põevad kroonilisi haigusi ja paljudel juhtudel ka mitut haigust. Arvestatakse, et peaaegu pooltel 65aastastel või vanematel on puue või et nende tegevus on pikka aega piiratud. Lisaks näib, et kliimamuutuste, loodusõnnetuste ning keskkonnaseisundi halvenemise ja saaste mõjul suureneb ebaproportsionaalselt surve vanemaealiste inimeste tervisele. See suurendab vajadust **tervishoiu-** ja muude hooldus- või toetusteenuste järgi.

Ehkki nii tervishoiu- kui ka pikaajalise hoolduse süsteemid peavad vastama suurenenud nõudlusele, valmistavad kummagi jaoks raskusi erinevad probleemid, mis on näiteks seotud tööjõu, sotsiaalkaitsega kaetuse või kvaliteedistandarditega.

Terviklik poliitiline reageerimine võib hõlmata investeerimist kvaliteetsetesse teenustesse ja taristutesse, samuti tervishoiualasesse teadustöösse ja innovatsiooni. Nii tagatakse tervishoiuteenuste kättesaadavus, luuakse personalinappuse vähendamiseks atraktiivsed töötingimused ning võetakse tõhususe suurendamiseks kasutusele uuenduslik tehnoloogia. Tehnoloogia areng võimaldab pakkuda teatavaid teenuseid ja teraapiaid uut moodi ning ka mujal kui haiglates. Ambulatoorse ravi ja kohaliku tasandi hooldusteenuste **taristu** parandamine ei taga mitte ainult paremat tervishoidu ja sotsiaalhooldust, vaid annab vanemaealistele ka võimaluse osaleda sotsiaalses ja heaolutegevuses.

Järgmise kümne aasta jooksul on tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandesektoris võimalik luua kaheksa miljonit töökohta. See nõuab rohkem spetsialiste ning töötajate täiend- ja ümberõpet ning just selle küsimusega hakataksegi muu hulgas tegelema 2020. aasta novembris avaldatud oskuste pakti meetmete vahendusel. Samuti võib tervishoiutöötajate nappuse vähendamisel rolli mängida töötajate **piiriülene liikuvus**. 2018. aastal moodustasid koduriigist erinevas liikmesriigis töötavad ELi kodanikud peaaegu 5 % ning väljastpoolt ELi pärit rändajad 9,1 % tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse valdkonna töötajatest[31]. Kui olemasolevate seaduslike rändekanalite juures võetakse arvesse tervishoiu ja pikaajalise hooldusega seotud vajadusi, võib ühtlasi paraneda ka rändajate oskuste kasutamine ELis.

Potentsiaalselt **pikaajalist hooldust** vajavate inimeste arv kasvab EL 27s eeldatavasti 19,5 miljonilt (2016. aastal) 23,6 miljonini 2030. aastal ja 30,5 miljonini 2050. aastal[32]. Mitteametlikele hooldajatele lootmine ei ole enam jätkusuutlik, sest pereliikmete abi on üha raskem tagada, kuna peredes kasvab vähem lapsi, elatakse üksteisest kaugemal ja naised osalevad rohkem tööturul.

Liikmesriikidel on pikaajalise hoolduse valdkonnas sarnased probleemid, mille hulka kuuluvad **juurdepääsu** tagamine pikaajalisele hooldusele, selle **taskukohasus** ja **kvaliteet** ning piisava **tööjõu** olemasolu. Paljud hooldust vajavad isikud ei saa seda endale lubada, kuna hooldusteenuste pakkumine on puudulik, teenused on kallid ja inimestel puudub nende teenuste taskukohasusust võimaldav sotsiaalkaitse või kindlustuskate. Piisava sotsiaalkaitseta võib pikaajalise hoolduse vajadus paisata inimesed vaesusesse. Seda riski tuleb

[31] JRC, *Health care and long-term care workforce: Demographic challenges and potential contribution of migration and digital technology*, https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121698.

[32] 2018. aasta rahvastiku vananemise aruande prognoosid.

tasakaalustada sotsiaalkaitsesüsteemide eelarvelise jätkusuutlikkuse tagamisega vananevas ühiskonnas.

Kvaliteetne pikaajaline hooldus on oluline kõigi inimeste inimväärikuse, valikuvabaduse ja heaolu tagamisel, aga ka tarbetu haiglaravi vältimisel. Praegu kehtivad ELis ja liikmesriigiti erinevad kvaliteedistandardid ja -tõlgendused ning liikmesriigid on kvaliteedi tagamisel eri tasemetel. On oluline märkida, et pikaajalise hoolduse kvaliteedi tagamiseks on eri viise. Kohaliku tasandi pikaajalise hoolduse teenuste pakkumine neid vajavatele vanemaealistele, sealhulgas puudega inimestele, võib aidata neil kasutada õigust elada kogukonnas kellestki otseselt sõltumata nii kaua kui võimalik. Teisest küljest võivad aga hooldusasutuste teenused või muud sarnased teenused tagada hooldusteenuste osutamise paremal tasemel, kui seda võimaldab kohaliku tasandi põhiste struktuuride suutlikkus.

Kvalifitseeritud **töötajate** tööle võtmine ja tööl hoidmine pikaajalise hoolduse valdkonnas on keeruline, kuna palgad on väikesed ja töötingimused rasked. Seetõttu tuleb suuremat koormat kanda mitteametlikel hooldajatel, kes on enamjaolt naised ning kes peavad nägema vaeva, et tasakaalustada hoolduskohustusi ja tasustatud tööd. Sageli toimub see ühiskonna arvelt, arvestades hoolduskohustuste negatiivset mõju hooldajate tervisele ja heaolule ning hooldajate vähemat osalemist tööturul ja nende väiksemat sissetulekut.

Nagu on rõhutatud teatises „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglase ülemineku jaoks“,[33] parandab **tugevate pikaajalise hoolduse süsteemide** loomine juurdepääsu taskukohasele ja kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele, tagab vanemaealistele inimväärse elu ja loob hooldusmajanduses juurde palju töökohti. Euroopa Komisjoni ja sotsiaalkaitsekomitee ühisaruandes, mis avaldatakse 2021. aastal, heidetakse valgust pikaajalise hoolduse süsteemide olukorrale kogu ELis, samuti COVID-19 pandeemia mõjule.

Sotsiaalse ja tehnoloogilise innovatsiooni, näiteks e-tervishoiu, mobiilse tervishoiu, kaughoolduse, integreeritud hoolduse või iseseisva toimetuleku teenuste laiaulatuslik kasutuselevõtt võib oluliselt parandada tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemide tõhusust. Tervishoiualased kaugseiremudelid, eelkõige sellised, kus hooldustiimi on kaasatud patsiendid koos pereliikmetega, on osutunud kroonilise haigusega patsientide jaoks väga kasulikuks[34].

Hoolduse lõimimine, mis hõlmab spetsialistide, patsientide ja nende hooldajate (sealhulgas mitteametlike hooldajate) tihedat koostööd ning omavahelist teabevahetust, loob võimaluse tervishoiu- ja hoolduskulude kasvu piiramiseks ning aitab samal ajal vanemaealistel kauem iseseisvana elada, mis omakorda suurendab nende heaolu.

Tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeteenuste osutamisel teiste hulgas vanemaealistele inimestele kasutatakse üha enam **sotsiaalettevõtteid** ja mittetulundusühendusi (eelkõige vastastikuseid ühinguid). Need võivad hästi toimida just tänu oma kohalikele juurtele ja teadmistele ning selgetele sotsiaalsetele eesmärkidele.

EL toetab liikmesriike pikaajalise hoolduse süsteemide arendamisel ja reformide tegemisel analüütilise töö, vastastikuse teabevahetuse, poliitiliste suuniste ja ELi rahastamise kaudu.

---

[33] COM(2020) 14 final, 14.1.2020.

[34] *Transforming the future of ageing*, SAPEA (2019) https://www.sapea.info/wp-content/uploads/tfa-report.pdf

Pikaajalise hoolduse ja raviga seotud probleeme kajastatakse ka Euroopa poolaastas. EL lihtsustab riiklike sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimist ja kaitseb Euroopa piires liikuvate isikute õigusi, sealhulgas nende juurdepääsu pikaajalise hoolduse hüvitistele[35]. Mitme algatusega (näiteks töö- ja eraelu tasakaalustamise direktiiv või piisava miinimumpalga direktiivi ettepanek[36]) aidatakse parandada mitteametlike hooldajate olukorda ja tagada sektoris piisavad palgad. COVID-19 kontekstis toovad nii analüüs pandeemia mõju kohta pikaajalisele hooldusele[37] kui ka suunised pandeemiaga toimetulekuks pikaajalise hoolduse valdkonnas[38] esile struktuursed puudused.

5.2. Liikuvus, ühendatus ja juurdepääs

Ühiskonna vananemine Euroopas on demograafiline suundumus, mis tõenäoliselt kujundab tulevikus ka **liikuvusmustreid**. Ühistransporditeenuse osutajad peavad hakkama kohanema erivajaduste või piiratud liikuvusega inimeste kasvava hulgaga ning investeerima tõketeta arukasse transporditaristusse ja sõidukitesse. Kuna vanemaealiste hulgas on rohkem naisi, võib liikuvuse korraldamisel olla vaja keskenduda rohkem naiste vajadustele, seda nii reisi aja ja eesmärgi kui ka marsruudi ja reisi pikkuse ning turvalisuse osas.

Transpordi **automatiseerimine ja digitaliseerimine** võib aidata vähendada õnnetuste arvu, parandada reisi- ja transporditoiminguid, edendada mitmeliigilise transpordi kasutuselevõttu, vähendada energiatarbimist ja saastet ning optimeerida vahendite ja taristu kasutamist. Teisest küljest tekitab selline üleminek aga ka probleeme vanemaealistele, kel võivad puududa elementaarsed digioskused või juurdepääs internetile. Need probleemid on eriti aktuaalsed maapiirkondades elavate vanemaealiste jaoks.

Vanemaealiste erinevaid vajadusi ja suutlikkust tuleks arvestada **linnataristu ja teenuste** korraldamisel. Paljud linnad võtavad juba oma linnaliikluse kavandamisel arvesse tervishoiu aspekte, soolist võrdõiguslikkust ja muid sarnaseid kaalutlusi. Juurdepääsetavus aitab kaasa sotsiaalsele kaasatusele. Spetsiaalselt kohandatud eluasemelahendused ja arukad kodud, kus on sensorid ning automaatsüsteemid elektriseadmete, valgustuse ja kütte jaoks, võivad suurendada üksi elavate vanemaealiste ohutust ning toodete vastupidavust ja korduskasutatavust.

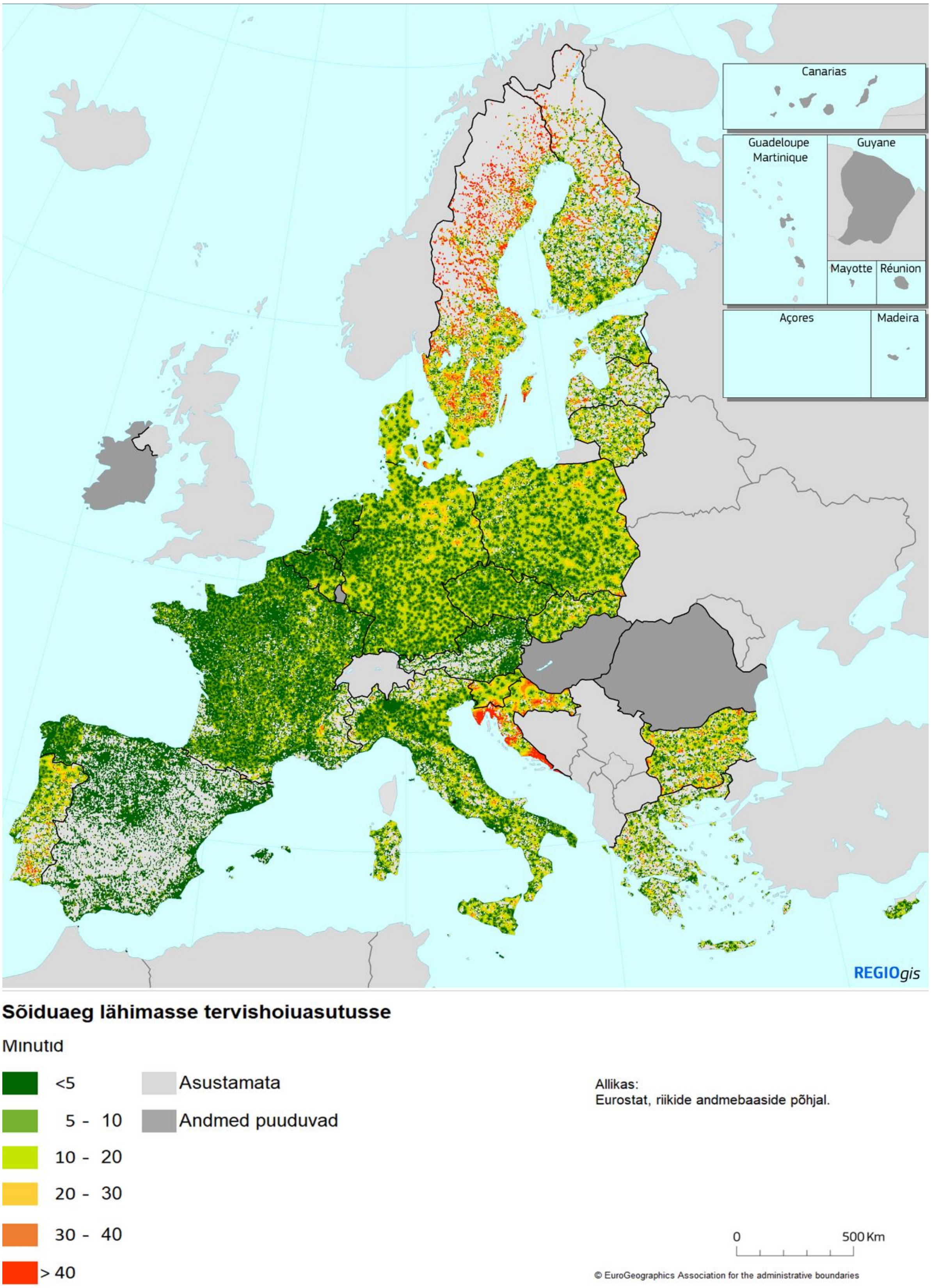
5.3. Territoriaalsed erinevused hooldusele ja teenustele juurdepääsul

Kuigi enamik ELi riike on suutnud luua üldise juurdepääsu peamistele tervishoiuteenustele, on teenuste valik ja kulude jagamise määr riigiti väga erinev. Hea juurdepääs hooldusteenustele võib olla piiratud rahalistel põhjustel, personalipuuduse või pikkade ooteaegade tõttu või seepärast, et lähim tervishoiuasutus on liiga kaugel. Mõnes liikmesriigis on täheldatud probleeme **tervishoiuteenustele juurdepääsuga** maapiirkondades ja äärealadel. Neid alasid kutsutakse meditsiiniliseks kõrbeks[39]. Tervishoiuteenustele juurdepääsu piirkondlikud erinevused on tulnud eriti teravalt esile COVID-19 pandeemia

[35] 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) No 883/2004.
[36] 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1158 ja COM(2020)682 final (28.10.2020).
[37] Euroopa Komisjoni ja sotsiaalkaitsekomitee ühisaruanne, mis avaldatakse 2021. aastal.
[38] https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/surveillance-COVID-19-long-term-care-facilities-EU-EEA
[39] Allikas: Eurostati veebis avaldatud tabel hlth_silc_21. Vt ka ELis asuvate tervishoiuasutuste kaart.

ajal. Kuid sama olukord valitseb ka pikaajalise hoolduse teenustele ja taristule juurdepääsu osas.

Kaart 2. Sõiduaeg lähimasse tervishoiuasutusse

Tehnoloogia võib aidata muuta tervishoiuteenused vanemaealistele inimestele kättesaadavamaks, eelkõige äärepoolsetes piirkondades. **Digilahendustel** on lünkade täitmisel oluline roll ja nende kasutamine muutub üha laialdasemaks, näiteks võib siin tuua

veebikonsultatsioonid. See nõuab asjakohast koolitust ja toetust selliste vahendite kasutamisel.

Väikese rahvastikutiheduse tõttu on maapiirkondade kohalikel omavalitsustel raske pakkuda kulutõhusat, regulaarset ja mugavat **ühistransporti**, mis oleks kättesaadav ja taskukohane ka vanemaealistele. Kui aga kohalikud asutused, näiteks poed, pangad ja arstipunktid suletakse, peavad inimesed nende teenuste kasutamiseks mujale sõitma ning see probleem võib teravalt puudutada just maapiirkonna vanemaealisi elanikke. Innovaatilised, kogukonnapõhised, vahel ka mobiilsed teenuslahendused võivad aidata seda lõhet likvideerida ja säilitada väikese rahvastikutihedusega piirkondades kättesaadavad teenused.

2. tekstikast. Kõikide põlvkondade vajadustega arvestamine

Üks suuri küsimusi arutelus selle üle, kuidas vananemisele reageerida, on põlvkondadevaheline õiglus. Probleem on selles, kuidas säilitada piisav sotsiaalkaitse, panemata seejuures liigset koormust aina vähenevale tööealisele elanikkonnale, kelle sissemaksed on sotsiaalsüsteemide suurim rahastamisallikas. Maksukoormuse nihutamine tööjõult saastamisele, nagu soovitatakse Euroopa rohelises kokkuleppes, võib pakkuda uusi lahendusi. Kui uusi reforme ei tule, on tööturul valitseva üha suurema mitmekesisuse tõttu vähem inimesi sotsiaalkaitsega kaitstud ja ka sotsiaalkaitsesüsteemidesse panustajaid vähem.

Riigi rahanduse jätkusuutlikkust tuleb tähelepanelikult jälgida, eelkõige riikide puhul, kus valitsemissektori võlg on suur. Praegu ületavad vananemisega seonduvad avaliku sektori kulud ELis tervikuna 25 % SKPst. *2018. aasta rahvastiku vananemise aruandes* prognoositi, et need kulud suurenevad 2070. aastaks 1,1 protsendipunkti võrra, kusjuures 11 liikmesriigis 3 protsendipunkti või rohkem. Kulude kasv on peamiselt tingitud pikaajalisele hooldusele ja tervishoiule tehtavatest kulutustest, mis on kooskõlas vajadusega vastata vananeva elanikkonna vajadustele. Lisaprobleeme on tekitanud COVID-19ga võitlemise tagajärjed ja liikumispiirangutega seotud meetmete majanduslik mõju.

Praktikas võib aga vananemisega seotud kulude kasv osutuda isegi suuremaks, näiteks kui varasemad pensionireformid tühistatakse või kui tehakse uusi reforme, millega suurendatakse kulusid. Tervishoiu ja pikaajalise hoolduse valdkonnas võib tehnoloogia areng aidata muuta teenused kvaliteetsemaks, kuid samas võib see kaasa tuua ka suuremad kulud. Samuti võib suuremat riiklikku rahastamist nõuda juurdepääsu parandamine taskukohasele pikaajalisele hooldusele.

Eelarve jätkusuutlikkus ja sotsiaalkaitse piisavus on ühe mündi kaks külge, kuna Euroopas ollakse kindlalt pühendunud kõrgete sotsiaalstandardite järgimisele. Poliitikameetmed võivad aidata ühitada sotsiaalset ja eelarvelist jätkusuutlikkust, kui nendega pikendada tööelu ja suurendada sotsiaalkaitsega kaetust ning kujundada sotsiaalkaitsesüsteemid ümber.

5.4. Heaolu parandamine põlvkondadevahelise solidaarsuse abil

Vanemaealiste kasvav osakaal võib tähendada seda, et on vaja poliitikameetmeid, mille abil rahuldada sotsiaalseid ja emotsionaalseid, näiteks turvalisuse ja sotsiaalse suhtlusega seotud vajadusi. Põlvkondadevahelist sotsiaalset suhtlust piirab asjaolu, et eri naabruskondades ja piirkondades jagunevad vanuserühmad oma eluetapist sõltuvate elukohaeelistuste järgi. Õpilased ja üliõpilased koonduvad kesklinna, noored pered seavad end sisse eeslinnades ning

vanemaealised liiguvad hõredamalt asustatud piirkondadesse ja kesklinnast kaugemale. Need vanuselised liikuvusmustrid[40] võivad mõjutada **põlvkondadevahelist sidusust**.

Hinnanguliselt tunneb end ELis sageli **üksikuna** ligikaudu 30 miljonit täiskasvanut[41]. Üksindus mõjutab kõiki vanuserühmi. Selliseid tegureid nagu halb tervis, ebasoodsad majandusolud ja üksi elamine seostatakse suurema üksindusega.

COVID-19 kriis on toonud esile **vaimse tervise** olulisuse. Liikumispiirangutel on olnud märkimisväärne mõju väga vanadele ja viletsatele hooldekodudes elavatele inimestele, kel sageli puudub juurdepääs digitaalsetele suhtlusvahenditele või oskus neid kasutada. Digioskustesse, kogukonna arengusse ja põlvkondadevahelisse sidususse investeerimine võib ära hoida vaimse tervise ja heaolu halvenemise ning vähendada ebavõrdsust.

Hea tervise juures olevad vanemaealised inimesed saavad anda olulise panuse ühiskonna sotsiaalsete ja majanduslike väärtuste hoidmisse. Vanemaealiste kognitiivsete oskuste kasutamata jätmine ei kahjusta mitte ainult nende enda vaimset ja füüsilist tervist ja heaolu, vaid on ka kogukonna jaoks käest lastud võimalus.

Kasvav (kuigi alles tärkav) suundumus on luua **mitme põlvkonna elamispindu** nt eluasemeühistutena, kus vanemaealised elanikud leiavad seltsi, kus vanemad saavad noorematele oskusi ja teadmisi edasi anda ning kus kõigil on võimalus väärtuslikuks sotsiaalseks suhtluseks.

13. *Kuidas saab EL toetada liikmesriikide jõupingutusi, et luua tasakaal piisavate ja taskukohaste tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse teenuste ning eelarvelise ja rahalise jätkusuutlikkuse vahel?*
14. *Kuidas saaks EL toetada liikmesriike pikaajalise hooldusega seotud ühiste probleemide lahendamisel? Milliseid eesmärke ja meetmeid peaks sisaldama ELi poliitikaraamistik, et lahendada näiteks juurdepääsetavuse, kvaliteedi, taskukohasuse või töötingimustega seotud probleeme? Mida tuleks silmas pidada väikese rahvastikutihedusega piirkondade puhul?*
15. *Kuidas võiksid vanemaealised inimesed saada kasu liikuvuse ja tervishoiuteenuste digitaliseerimisest? Kuidas saaks parandada vanemaealiste inimeste juurdepääsu ühistranspordile ning muuta see kättesaadavamaks, taskukohasemaks ja ohutumaks, eelkõige maapiirkondades ja äärealadel?*
16. *Kas oleme poliitika kujundamisel piisavalt teadlikud üksinduse põhjustest ja mõjudest? Mida saaks teha, et vanemaealised ei peaks tundma üksindust ja sotsiaalset eraldatust? Millist tuge saab EL pakkuda?*
17. *Milline roll võiks olla vananeva elanikkonnaga seotud probleemide lahendamisel sellel, et linna- ja maapiirkondade planeerimisel arvestatakse mitut põlvkonda ühendavate eluasemevõimaluste loomisega? Kuidas saaks seda paremini ära kasutada?*

[40] JRC, *Demographic landscape of EU territories — challenges and opportunities in diversely ageing regions*, https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123046.

[41] JRC, Policy brief: *Loneliness – an unequally shared burden in Europe*, 2019.

6. Tulevikuväljavaated

Vananemine ning selle väljakutsed ja võimalused saadavad meid kogu aeg, kuid elu jooksul meie vaatenurk muutub. Paljudel tänastel noortel on raske tööturule pääseda ja praegune COVID-19 kriis on olukorda halvendanud. Pikemas perspektiivis suunab väljavaade, et noorte oodatav eluiga on nende vanavanemate põlvkonna omast pikem, nende valikuid, sealhulgas hariduse, tööelu ja karjäärikatkestuste osas. See omakorda mõjutab nende tervist ning nende kohta majanduses ja ühiskonnas. Samal ajal on tänasel vanemal põlvkonnal oma eluea jooksul kogetu põhjal anda oma panus ning täita omad vajadused ja ootused. Kokkuvõttes on vanemaealised osa ühiskonnast ja majandusest, mis peab tagama kõigi oma liikmete jõukuse, edu ja heaolu. Vananemisega seotud probleemide lahendamine ja võimaluste ärakasutamine on seega igaühe individuaalne ja ka kollektiivne vastutus.

Siinses rohelises raamatus esitatud arutluste kohaselt on mitmesuguseid võimalusi, kuidas saaks vananemise negatiivseid tagajärgi meie ühiskonnale ennetada või piirata. Siia alla kuuluvad tervena ja aktiivsena vananemise edendamine, tervishoiu- ja hooldussüsteemide vastupanuvõimelisemaks muutmine, tööturu toimimise parandamine, sotsiaalkaitse ajakohastamine ning seadusliku rände ja integratsiooni edendamine, kombineerides poliitikameetmeid, millega püütakse saavutada suuremat tootlikkust ja tõhusust kõigis valdkondades.

EL suudab nende ülesannetega hakkama saada, kaasates igakülgselt noori ja vanemaealisi, soodustades valdkondlike meetmetega põlvkondadevahelist solidaarsust ja vastutust ning olles samal ajal teerajajaks toetava ja dünaamilise ühiskonna suunas liikumisel.

Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendiga, mis on NextGenerationEU peamine taastevahend, toetatakse liikmesriike nende ülesannete täitmisel ning võimaldatakse neil suurendada oma majanduskasvu potentsiaali, luua töökohti ning tugevdada majanduslikku ja sotsiaalset vastupanuvõimet praegusest kriisist väljumisel. NextGenerationEU on samal ajal ka põlvkondadevahelise toetuse ja õigluse tagamise vahend, millega soodustatakse kestlikku majanduskasvu keskpikas ja pikas perspektiivis ning millest saavad kasu ka tulevased põlvkonnad, sest see hõlmab nii liikmesriikides läbiviidavaid ambitsioonikaid reforme kui ka neis tehtavaid investeeringuid.

Samas ei ole elanikkonna vananemine üksnes majanduskasvu ja heaoluriigi säilitamise küsimus. Probleem puudutab meie ühiskonda tervikuna ja seda, kuidas põlvkonnad omavahel toime tulevad. Samal ajal nende poliitiliste meetmetega, mille eesmärk on tegeleda vananemise sotsiaal-majandusliku mõjuga, peame arutama ka seda, kuidas tagada, et kõik saaksid ühiskonnas osaleda. Selleks tuleb aruteludesse aktiivselt kaasata nii noori kui ka vanu.

Kokkuvõttes tuleb vananemisega seotud väljakutsetele ja võimalustele suunatud meetmete üle peetava arutelu käigus otsida nii kiireid kui ka pikaajalisi lahendusi. Selleks tuleb tulevikku suunatult analüüsida demograafilise ülemineku mõju ja selle ülemineku realiseerumise võimalikke alternatiive nii ELi seisukohast kui ka sellest vaatepunktist, kuidas see mõjutab Euroopa rolli maailmas. Selline tulevikku suunatud mõtlemine võiks olla arutelu aluseks ja toetada pikaajalisi jätkusuutlikke poliitikavalikuid, millest oleks kasu igas vanuses inimestele.

KUIDAS KONSULTATSIOONIS OSALEDA?

Selle rohelise raamatuga algatatakse 12 nädalat kestev avalik konsultatsioon. Komisjon võtab oma edasises töös arvesse kõiki vastukajasid ning annab tagasisidet tulemuste kohta. Palume saata oma vastused elektrooniliselt, kasutades vormi, mis on kättesaadav aadressil https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12722-Green-Paper-on-Ageing.

Elektroonilises vastusevormis saadetud seisukohti on lihtsam töödelda. Saata võib aga ka kirjaliku vastuse järgmisele aadressile:

Green paper on ageing
SG.E.3
BERL 06/270
European Commission
1049 Brussels
Belgium